

Pædagogisk læreplan for Børneunivers Nord, afd. Udsigten 2020

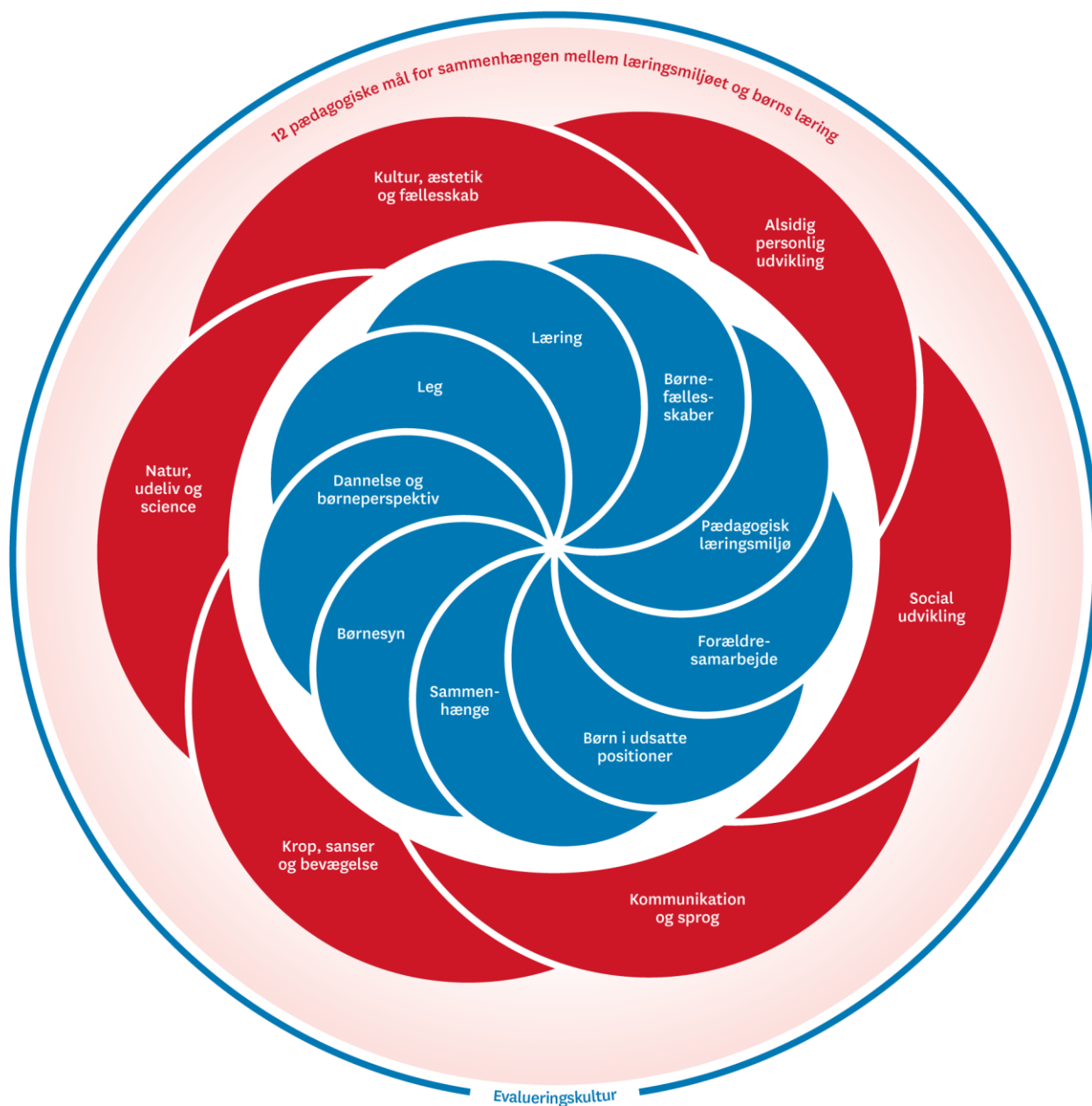

B Ø R N E N I V E R S
N O R D

Afd. Udsigten

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt

den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem læreplanen løbende til publikationen.

Hvem er vi?

Børneunivers Nord

Børneunivers Nord består af fire daginstitutioner som hører til Favrdal Fjelstrup skoledistrikt – Udsigten, SUSET, Fjelstrup og Favrdal.

I Børneunivers Nord har vi valgt at udarbejde overordnede beskrivelser af vores pædagogiske arbejde, ud fra målene i Den nye styrkede læreplan. Beskrivelserne er gældende for alle fire afdelinger. Efterfølgende har hver enkelt afdeling beskrevet, hvorledes der konkret arbejdes pædagogisk, dette efterfulgt af praksiseksempler. Vi lægger vægt på at der er plads til forskellighed og lokale islæt i vores afdelinger.

I Børneunivers Nord, arbejder vi ud fra vores fælles pædagogiske fundament, som tager udgangspunkt i Haderslev Kommunes Børne- og ungepolitik og værdier.

Vi ser vores kerneopgave som at sikre alle børns trivsel, udvikling, læring og dannelse.

Vi tager vores fælles udgangspunkt i Stærke fællesskaber. Børnene skal være i centrum – alle børn er betydningsfulde og skal have mulighed for at udvikle sig så meget som muligt i og for fællesskabet. Vi inddrager børnenes perspektiver og har fokus på omsorg, nærhed, tillid og relationer. Vores grundlæggende mindset og pædagogiske arbejde er præget af en inkluderende og anerkennende tilgang.

Børnenes deltagelse er afhængig af de muligheder vi som pædagogisk personale skaber i og for fællesskabet. I Børneunivers Nord bestræber vi os derfor på at leve op til vores vision –

Vi gør det rigtige,
sammen med de rigtige mennesker,
på det rigtige tidspunkt

Visionen skal afspejle sig i såvel del det pædagogiske arbejde, forældresamarbejde samt tværfagligt samarbejde.

Afdeling Udsigten

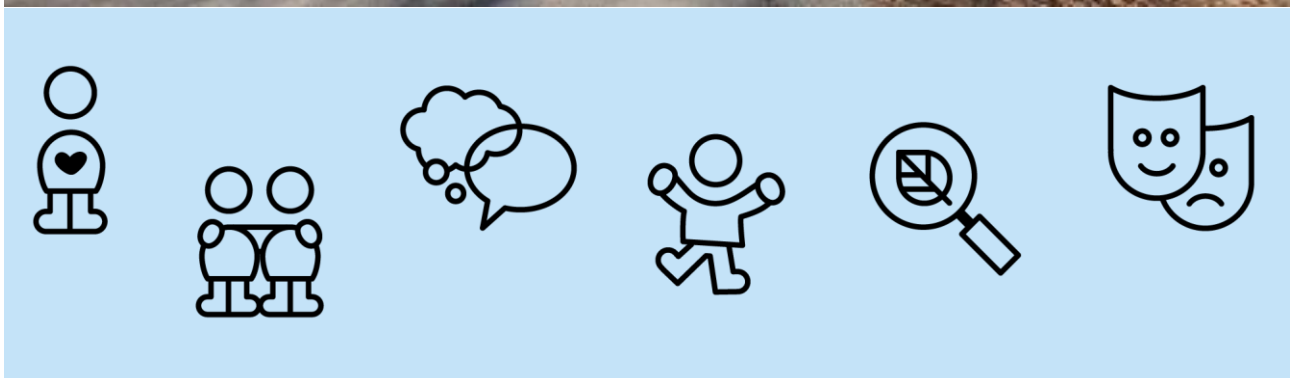
I Børneunivers Nord, afd. Udsigten er vi normeret til ca. 76 børn i alderen 0-6 år, fordelt på 4 grupper - Trin 1 og 2 (Øst og Vest), som er vuggestuegrupper og Trin 3 (Nord og Syd), som er børnehavegrupper.

Visionen i Udsigten er, at vi vil inkludere børn fra 0 - 6 år i trygge, udviklingsstøttende og lærerige miljøer, hvor børnenes mulighed for optimal udvikling er i centrum. De pædagogiske rammer og

den pædagogiske praksis, skal med ICDP som udgangspunkt til stadighed udvikles, så de giver mulighed for udviklende, forpligtende og differentierede fællesskaber.

Udsigten skal være et udviklingsorienteret, innovativt, og fagligt kvalitetsbevidst pædagogisk tilbud med engagerede medarbejdere og værdiorienteret ledelse.

I Udsigten ønsker vi at sikre børnene gode opvækstvilkår. Børnene skal mødes af ansatte der, i respekt for det enkelte barn, vejleder og udvikler barnet gennem nærvær og samvær. Rammen for dette er alsidige lege- og læringsmiljøer, hvor barnets medfødte nysgerrighed og behov for samhørighed understøttes. Børnene har krav på en pædagogisk kvalitet, der er kendetegnet ved, at de er aktive, har gode, nære relationer til andre mennesker, og at de har mulighed for at udvikle livsduelighed, livsmod og livsglæde.

Pædagogisk grundlag

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv.** Det at være barn har værdi i sig selv. Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg og Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for. Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Samspil og relationer**
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv, Leg, Børnefællesskaber og Læring

Først forholder vi os til disse elementer:

- Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv
- Leg og Børnefællesskaber
- Læring
- Samspil og Relationer

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder vi os til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børnesyn, Dannelse og Børneperspektiv

Hvad:

I Børneunivers Nord har vi fokus på at demokrati er en del af børnesynet. Derfor inddrages børnenes perspektiver og intentioner. Barnet skal opleve at have medindflydelse på hverdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur.

Det pædagogiske personale skal invitere børnene til at være aktivt deltagende. Derfor har vi blik for at differentiere mellem de fire forskellige måder at inddrage børnenes perspektiver på (International Forskningslitteratur – Alderson og Montgomery)

Det selvinitierede perspektiv – barnet tager selv initiativ.

Det samskabende perspektiv – vi, barn/pædagogisk personale, barn/barn, skaber noget sammen.

Det inddragende/involverende perspektiv – det pædagogiske personale tager initiativ, barnet inddrages.

Den symbolske inddragelse – det pædagogiske personale beslutter og planlægger, barnet informeres.

Dermed er barnet medskabere af sin egen læring, dannelse og deltagende i demokratiske processer.

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) arbejder vi med konkrete, så børnene kan have medbestemmelse og indflydelse, særligt i vores samlinger. Vi har bl.a. lavet sangkufferter, hvor børnene vælger en sang ud fra et stykke legetøj.

Til grønsagsmåltidet om formiddagen forberedes børnene på, hvordan dagen ser ud, ved at vise og fortælle dem, hvad vi skal og snakke om, hvem der er til stede - eksempelvis ved at synge en navnesang.

Vi mærker efter hvordan børnegruppen har det og justerer os herefter. Er vi inde og energiniveauet er højt, tilgodeser vi bevægelsesbehovet ved at gå ud.

Børnecitater/Tegn:

“Vi skal se Peter Kanin – den med sne” (Da den voksne har spurgt, hvad de skal se)

Et barn laver trommelyde på bordet med sine hænder. Pædagogerne følger barnets initiativ og begynder at gøre det samme. De supplerer med sangen “En elefant kom marcherende”.

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) har vi stor fokus på barnets perspektiv og medbestemmelse i eksempelvis rutinesituationer. Børnene har mulighed for at spise en snack og en rugbrød, hvis de mærker sult i løbet af formiddagen. Derudover respekterer vi, at madpakken er en kærlig hilsen hjemmefra, så børnene bestemmer selv, om de vil spise frugtstangen før leverpostejmadden.

At børnene har mulighed for indflydelse på de daglige rutiner, afspejler sig bl.a. i formiddagsaktiviteter, samlinger, eftermiddagsaktiviteter, ture ud af huset og maddage, hvor børnene har medbestemmelse i forhold til, hvad vi skal lave, hvor vi skal hen og hvad vi skal spise. Vi oplever børnene udvikler deres nysgerrighed og lyst til at bidrage til et demokratisk fællesskab, når vi lytter til og anerkender deres fortællinger, ideer, og sjove inputs.

Børnecitater/Tegn:

“ Kan vi gå på legepladsen med skibet i dag?”

“ Kan vi lege stopdans i eftermiddag?”

Leg og Børnefællesskaber

Hvad:

I Børneunivers Nord har vi fokus på at børn leger og lærer hele tiden. Børnene lærer når de leger, og leger når de lærer. Vi er optagede af, at legen har en værdi i sig selv og udspringer af barnets interesser og kompetencer. Igennem legen og samspillet med andre børn udvikler barnet evnen til at øve indflydelse på og skabe kontrol over sit eget liv. Vi følger barnets motivation og intention i tæt samspil med barnet selv, i børnefællesskaber og via forældreinddragelse.

Det pædagogiske personale er forpligtede til at justere sig, guide og tage ansvar for en positiv relationsdannelse således at det enkelte barn føler sig betydningsfuldt i legerelationen og børnefællesskabet. Vi har fokus på både det fysiske, psykiske og æstetiske lege- og læringsmiljø. Såvel inde- som uderummet ses som et læringsmiljø, hvor det pædagogiske personale er deltagende, faciliterende, tilgængelige og understøttende i børnenes leg.

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) veksler vi mellem planlagte og spontane lege. Eksempelvis leger vi rammelege om et tema: Køretøjer - vi finder biler og togbanen frem, og på legepladsen cykler vi. De spontane lege opstår ofte ud af en planlagt aktivitet, eller inspireret af det legetøj børnene kan se og efterspørge. Vi skaber forskellige legezoner, så legene skærmes.

Vi justerer os løbende i forhold til børnegruppen og har fokus på at være nærværende og møde hvert enkelt barn, hvor netop det er. Vi følger barnets spor og inspirerer til leg. Tager barnet initiativ til en motorisk leg er vi deltagende eller understøtter den spontane leg eksempelvis med musik eller ved at drage legen med ind i samlingen.

Børnecitater/Tegn:

"Hej, Hej Nu skal jeg på arbejde" (Vinker til dukken, der sidder på skødet af medarbejderen)

"Pas på, mit tog kører under broen, Fut Fut"

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) fordeler vi os ud fra, hvor børnene er. Vi går med i legen på børnenes præmisser og initiativer og giver børnene inspiration og støtte til at udvikle deres leg og dermed styrke deres legekompentence. F.eks. bliver en pædagogisk medarbejder inviteret ind i en leg, hvor børnene kører bus. Den pædagogiske medarbejder deltager først i børnenes leg og senere går vedkommende foran, for at udvikle legen, ved at inspirere til steder, de kan køre hen.

Om eftermiddagen udvælger vi ud fra børnenes ønsker og interesser 3-4 ting, børnene kan lege/beskæftige sig med. Inden vi går fra frugtmåltidet, fortæller vi om eftermiddagens aktiviteter/lege og alle børn vælger, hvad de vil starte med. Det gør at alle børn kommer godt i gang med en leg efter måltidet, og at der er mere plads og ro til fordybelse i børnenes leg.

Børnecitater/Tegn:

"Skal vi ikke køre til Legoland, der kan man få is?"

"Kan vi ikke lege med de store Plus Plus klodser i eftermiddag?"

Læring

Hvad:

I Børneunivers Nord har vi fokus på nærværende relationer og læringsprocesser hele dagen. Det gode børneliv baseres på et bredt og dynamisk lærings syn, som indebærer en høj prioritering af barnets udvikling og selvværd.

Vi følger barnets initiativ og handler ud fra barnets nærmeste udviklingszone. (Vygotsky). Således sikrer vi barnets forudsætninger og muligheder for læring og deltagelse i fællesskabet.

Det pædagogiske personale har opmærksomhed på, hvor barnet er i sin individuelle udviklings- og læringsproces. For at støtte børnene, anvender pædagogerne tre læringsrum:

Voksenskabt læring - Pædagogen går foran barnet, det vil sige at vi er rollemodel for barnet.

Voksenstøttet læring - Pædagogen går ved siden af barnet, dvs., vi støtter barnet og opfordrer til nysgerrighed.

Leg og spontane oplevelser - Pædagogen går bag ved barnet, dvs. vi lader barnet selv udforske verden og vi er iagttagende. (Basil Bernstein)

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) har vi fokus på, at der er stor forskel på, hvordan børnene lærer, når de er henholdsvis 10 mdr. og 2,5 år. Derfor har vi valgt at aldersopdele vuggestuen. Vi kan herved lettere tilrettelægge og tilpasse aktiviteterne til det enkelte barn. Sange, rim og remser, højtlesning, motoriske lege m.m. tilpasser vi aldersgruppen. Eksempelvis læses der længere historier på Trin 2, hvor pegebøger passer godt til børnene på Trin 1.

Vi bruger gerne den legende tilgang, så børnene bliver motiveret og inspireret til at lege - For eksempel griber vi barnets initiativ og hopper ud og vasker hænder.

Vi placerer os bevidst tæt på børnene, så vi får mulighed for at observere, guide og gå på opdagelse sammen med dem. De får lov til at sanse tingene – f.eks. på legepladsen bliver vandpytter, sand, planter og dyr grundigt undersøgt ved at dufte, smage og føle.

Børnecitater/Tegn:

“Se, jeg hopper som en frø”

“Kan selv”

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) går vi på legepladsen hver dag til middag, uanset vejr og vind. Vi bruger således i det tidsrum vores uderum som læringsmiljø, hvor vi har stor fokus på at være nysgerrige sammen med børnene. Vi undersøger naturen og dyrene med respekt, hvor vi bl.a. anvender mikroskoper, dyrekasser, dyreopslagsbøger, iPad og google. Vi anerkender at børnene er forskellige - nogle har brug for at røre, andre blot for at se.

På legepladsen oplever børnene en stor variation i de tre læringsrum, da både børn og voksne har stor mulighed for fysisk og kreativ udfoldelse. Vi gynger, rutsjer, klatrer, triller, cykler, løber,

leger, snurrer rundt og bruger vores fantasi i fællesskab. Pinde bliver til tryllestave eller pistoler – træerne pyntes som juletræet med skovle og spande – sandkassen laves til vandløb – cykler bliver til politibiler. Nogle gange finder de voksne på lege, andre gange er det børnene.

Børnecitater/Tegn:

“ Skynd dig at kom med et plaster, regnormen bløder! “

“ Det regner, det regner og jeg får ingen fregner... “

Samspil og relationer

Hvad:

I Børneunivers Nord har vi fokus på at opbygge og understøtte en tryk tilknytning mellem barnet og det pædagogiske personale. Det grundlæggende mindset er ICDP, International Child Development Program, som er medskabende til, at barnet mestrer empati og samspilsevner, for at kunne indgå i relationer. Det pædagogiske læringsmiljø understøtter samspil og tilknytning mellem børn og børn samt børn og det pædagogiske personale.

Med nærvær og omsorg har det pædagogiske personale ansvaret for at skabe et velfungerende samspil, trykke relationer og tilknytning til børnene.

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) har vi, når børnene starter særligt fokus på at opbygge en god relation til barnet. Dette gør vi ved at være tilgængelige i børnehøjde og lade barnet komme til os i eget tempo.

Når der er opbygget en god tilknytning mellem barnet og det pædagogiske personale, støtter vi barnet i at indgå i samspil med de andre børn på gruppen og udvikle empatiske evner. Hvis to vuggestuebørn f.eks. sidder overfor hinanden og spiser, får øjenkontakt, efterligner hinandens mimik og smiler, italesætter eller imiterer vi dette, så initiativet får respons.

Vi understøtter venskaber eksempelvis via ”Det fælles tredje”. Vi danner små grupper, hvor få børn kan sidde med en nærværende voksen og lege med f.eks. perlesøm - børnene og den voksne efterligner hinanden, alle snakker om hvad der bygges.

Børnecitater/Tegn:

“ Baby græder” (Giver sut til barnet)

“ Vil du også have lyserød?” (Smiler og rækker et perlesøm til et andet barn)

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) møder vi børnene positivt lige fra de kommer ind ad døren om morgenen. Vi møder barnet ved at sige ”Godmorgen” og med sætninger som ”Dejligt at se dig”.

Når vi er i dialog med børnene, møder vi dem i øjenhøjde og er nærværende ved f.eks. fysisk at sætte os på hug. Vi lytter interesseret, når de fortæller noget, tager dem alvorlig, følger deres udspil og forsøger at aflæse deres intentioner.

Vi har en anerkendende tilgang til børnene hele dagen og møder dem i deres glæder f.eks. når det lykkes dem selv at lyne deres jakke, og i deres frustrationer f.eks. når de savner deres mor og far.

Vi er opmærksomme på børnenes samspil, vi støtter og guider dem i samspillet og udvikler derigennem deres sociale kompetencer. Det gør vi ved at italesætte børnenes handlinger, følelser og intentioner.

Børnecitater/Tegn:

"Jeg vil savne dig" (Sagt til en pædagog, der skulle hjem)

"Jeg skal ud at lege med alle mine venner"

Pædagogisk læringsmiljø

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Hvad:

I Børneunivers Nord har vi fokus på det pædagogiske læringsmiljø fra modtagelse til de sene eftermiddagstimer. Dette med en vekslen mellem de børneinitierede lege, de planlagte aktiviteter, rutinesituationer samt de spontant opståede lege- og læringsmiljøer. Vi anvender den science didaktiske tilgang som bærende pædagogisk element. Legemiljøet giver barnet mulighed for at eksperimentere, få pirret nysgerrigheden, bruge fantasien samt lege forskellige og udviklende lege.

Det pædagogiske personale har ansvar for at tilbyde børnene rummelige lege- og læringsmiljøer, som er tilpasset alle børn hele dagen. Der skal være et særligt fokus på børnenes perspektiv i læringsmiljøerne og på at udvikle, justere og etablere dem i samarbejde med børnene.

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) er legetøjet tilpasset børnenes alder. Der er legetøj der udvikler fin- og grovmotorikken, og andet der inspirerer til fantasilege og sociale relationer. Vi differentierer læringsmiljøet ved at veksle mellem, hvilket legetøj børnene har direkte adgang til/kan pege ud. For at skabe paralleller til børnenes hverdag, giver vi f.eks. børnene mulighed for at lege med kopper og tallerkner, hvilket afspejler spisesituationen, som er en af vores hverdagsrutiner.

Vi sørger for, at læringsmiljøet veksler mellem ude- og indemiljø, åbne og lukkede legezoner og faste rutiner eller mere spontan aktivitet og leg.

Personalet fordeler sig i rummene, så vi er tilgængelige for børnene og kan tilbyde forskellige aktiviteter, samt være deltagende i deres leg.

Børnecitater/Tegn:

Et barn tager en medarbejder i hånden, går hen til hylden med legetøj og peger på kassen med køkkenudstyr. (Barnet får kassen ned på gulvet, tager en kop og en kande og byder medarbejderen på te i legekøkkenet).

Barn peger på bøgerne og siger "Bog". (Pædagogen følger barnets initiativ, finder en bog frem og skaber et trykt miljø, hvor barnet kan sidde i ro og fordybe sig).

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) har vi fokus på det gode læringsmiljø hele dagen. Dette gør vi eksempelvis ved at være opmærksomme på at skabe flere rum i rummet, samt ved at "lukke døre" - det kan give børnene bedre mulighed for ro og fordybelse. Vi har italesat dette og inddraget børn og forældre, og det synliggøres med visuelle "Stille-zone-skilte".

Vi værdsætter forskellighed, og at alle børn har forskellige behov. Vi tilgodeser, når børnene har behov for ro og fordybelse, samt anerkender når børnene har brug for at bruge energi i puderummet eller i uderummet. Ved at vi skaber forskellige læringsmiljøer, kan vi give børnene oplevelsen af krops- og bevægelsesglæde, både i ro samt i aktivitet.

Børnecitater/Tegn:

"Kan vi lukke dørene?"

"Skal vi ikke gå i læsekrogen"

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Hvad:

I Børneunivers Nord har vi fokus på forældreinvolvering, så vi sammen skaber sammenhæng i barnets liv på tværs af hjem og dagtilbud. Samarbejdet øger indsigten i barnets liv samt opmærksomheden omkring barnets perspektiver.

Det er et fælles ansvar at samarbejde omkring barnets udvikling, læring, trivsel og dannelse.

Vi arbejder ud fra de tre forskningspointer til et godt forældresamarbejde:

1. Opbyg en tillidsfuld relation
2. Sæt rammer og formål for samarbejdet
3. Differentiér samarbejdet (EVA)

Det pædagogiske personale er ansvarlig for at etablere et samarbejde og møde forældrene som en ressource i barnets liv, dele viden og gå på fælles opdagelse i barnets perspektiv. Udgangspunktet er at differentiere samarbejdet ved at tage afsæt i forældrenes forskellige hverdagsliv, familieformer og baggrunde samt anvende forskellige kommunikationsformer, så alle forældre sikres deltagelsesmuligheder.

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) holder vi en opstartssamtale med forældrene, så vi kan få indblik i barnet og familiens liv. Vi tilbyder en opfølgende samtale, ca. 6 måneder efter barnet er startet, og holder gerne yderligere forældresamtaler, hvis forældrene eller vi har behov herfor.

Vi vægter den daglige kommunikation med forældrene højt. Vi er imødekomende, lyttende og forhører os gerne om, hvordan barnet og familien har det den pågældende dag.

Vi bestræber os på at skrive og lægge billeder ud hver dag på intranet, om hvad børnene har lavet, så forældrene har mulighed for at orientere sig og spørge ind til de forskellige aktiviteter. Vi tager gerne imod gode ideer.

Børnecitater/tegn

“Se mor, mig gynger” (barn peger på et billede af sig selv på skærmen)

Et barn peger på nogle billeder som bruges i forbindelse med en sang. Moderen til barnet spørger ind til dem og pædagogen forklarer og synger sangen.

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) ved vi at forældresamarbejde en stor del af barnets trivsel, læring, udvikling og dannelse. Når barnet starter på Trin 3, holder vi en opstartssamtale, for at barnet og forældrene får den bedste start på børnehavelivet. På denne måde får vi en indsigt i familiens baggrund og hverdagsliv. Efter ca. 3 måneder tilbyder vi en opfølgningssamtale. Vi afholder årligt forældresamtaler. Vi afholder gerne yderligere forældresamtaler hvis vi, eller forældrene har behov herfor.

I hverdagen informerer vi forældrene via intranet, om dagens aktiviteter - både via tekst og billeder. Her findes også en aktivitetskalender for kvartalet, samt andre vigtige informationer.

Vi er meget opmærksomme på hvordan vi møder forældrene – vægter højt at sige "Godmorgen" til både børn og forældre, garderobesnakken, samt at sige "Farvel".

Børnecitater/Tegn:

“ Min far arbejder sammen med Allan og Bjørn – og ved du hvad, Bjørn er faktisk ikke et dyr! “

“ Kommer Mohammeds bedstemor og laver mad til os igen i dag? “

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Hvad:

I Børneunivers Nord har vi fokus på at støtte barnet i at indgå i sociale komplekse processer og børnefællesskaber.

Alle børn skal føle sig betydningsfulde og skal have mulighed for at udvikle sig så meget som muligt i og for fællesskabet. Det pædagogiske personale har ansvaret for at sikre at alle børn har deltagelsesmuligheder og adgang til differentierede børnefællesskaber.

Det pædagogiske personale er opmærksomme på lege- og læringsmiljøet, derved skabes der mulighed for at understøtte inklusionsprocesserne. Via dette fokus og evaluering danner vi grundlag for at justere vores handlinger.

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) forbereder vi børnene på overgangene dagen igennem og forsøger at skabe forudsigelighed. Det gør vi eksempelvis ved at sige til et barn "Nu skifter jeg Peter og bagefter er det din tur". Børnene ved således, at vi også har fokus på dem.

Vi forstørrer børnene, ved at fremhæve deres ressourcer og bruger positive vendinger samt italesætter deres hensigter. Vi guider børnene til hensigtsmæssige handlemuligheder, når der er noget, de vil opnå.

Vi hjælper børnene til at få øje på hinanden og øver turtagning f.eks. ved samlinger, når vi sender en ting rundt, som alle skal skiftes til at have i hænderne.

Børnecitater/Tegn:

"Om lidt må han låne den".

Barn samler sut op og giver den til et barn, der er ked af det (Pædagogen anerkender handlingen).

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) har vi fokus på det enkelte barn. Vi møder børnene i børnehøjde, og anerkender det enkelte barns udfordringer og behov. Hvis barnet har brug for at trække sig fra fællesskabet, f.eks. pga. dårlig nattesøvn, en svær morgen, en svær tid, finder vi, i samarbejde med barnet og forældrene, muligheder herfor.

Vores dagligdag tager udgangspunkt i at skabe rum og muligheder for det enkelte barn i forhold til at kunne få opfyldt sine individuelle behov, men også for at kunne deltage i og bidrage til fællesskabet. Vi laver til samlinger mindre grupper, hvor vi eksempelvis læser, spiller eller snakker, og hvert barn kan få en følelse af at blive set og hørt.

Børnecitater/Tegn:

"Må vi komme ind og lege med prinsesseslottet?" (En lille gruppe børn, vil gerne lege sammen, i et mindre rum)

"Skal jeg lige hjælpe dig?"

Sammenhæng til børnehaveklassen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? Og hvordan betragter vi andre overgange i barnets tidlige år?

Hvad:

I Børneunivers Nord har vi fokus på sammenhængende overgange. Overgange fra dagpleje til dagtilbud, interne overgange, overgange mellem de forskellige dagtilbud og fra det enkelte dagtilbud til skole. Uanset overgang indebærer processen forandringer for barnet, da barnets identitet, relationer og rolle ændres, qua ny kontekst. Kendetegnet ved en god overgang i Børneunivers Nord er at det pædagogiske personale har fokus på barnets kompetencer, deltagelse og sociale relationer. Overgangene foregår altid i tæt samarbejde med barnets forældre og kommende dagtilbud/skole.

Det enkelte dagtilbud har kontinuerligt samarbejde med distriktsskolerne. For at sikre den gode sammenhæng fra vuggestue til skolestart arbejdes der, i samarbejde med dagtilbuddets og skolens personale med implementering af KAMIBE. KAMIBE er en metode til at skabe sammenhæng for barnet, og består af karakterstyrker, mindfulness og bevægelse (UC Syd).

Ovenstående perspektiver kvalificeres i sammenhængsgruppen, som består af ledelse og pædagogisk personale fra Børneunivers Nord og personale fra distriktsskolen. Formålet med tværfagligt samarbejde er at sikre sammenhæng for barnet fra dagtilbud til skole.

Det pædagogiske personale har ansvaret for, at barnet får de bedste forudsætninger for at få en god skolestart. Dette indebærer blandt andet at barnet introduceres til at gå i skole, er bekendt med skolens fysiske rammer, samt indgår i relationer med kommende skolekammerater og skolens personale. Vi tilstræber fra vuggestuestart til skolestart at barnet oplever sense of belonging, idet sense of belonging indebærer oplevelsen af at have en plads i fællesskabet og at blive betragtet som en der kan eller ved noget, der vurderes som betydningsfuldt i den konkrete kontekst. Oplevelsen af at høre til har vist sig, som en af de afgørende faktorer for et succesfuldt skoleforløb. (Inge Schoug Larsen)

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) har vi særligt fokus på at skabe en tryk overgang mellem hjemmet og institutionslivet, samt mellem trinnene. Dette sikrer vi ved at være særligt synlige, imødekommende og tilgængelige overfor nye børn og deres forældre. Vi lader barnet nærme sig os i dets eget tempo, så vi derved sikrer et godt grundlag for trivsel, læring og deltagelse i gruppen.

Grupperummene mellem Trin 1 og 2 er kun adskilt af en skydedør, hvilket gør at børnene ofte leger på tværs af gruppe og alder. Når et barn rykker fra Trin 1 til Trin 2, forgår overgangen over en længere periode, hvor barnet evt. sammen med en omsorgsperson spiser på den nye gruppe nogle gange.

Børnecitater/Tegn:

"Jeg skal i børnehave, men jeg kommer og besøger jer"

"Må jeg låne anden der danser" (Et barn som netop er kommet i børnehave, vil gerne låne legetøj fra vuggestuen).

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) har vi fokus på at skabe den gode overgang.

Ved overgang fra Trin 2 til Trin 3 har vi i tiden op til overgangen barnet på besøg ca. 3-4 gange til samling og frokost. Det gør vi for at skabe tryghed for barnet både i forhold til kende Trin 3's rutiner, samt at lære de andre børn at kende. Da det er en intern overgang, kender vi lidt til børnene og gør i tiden op til overgangen en særlig indsats for at styrke relationen.

Ved overgangen fra Trin 3 til skole og SFO besøger skolegruppen i maj måned skolen 2 formiddage, hvor de deltager i undervisningen i 0. kl. derudover, har de 3 besøg i SFO'en. Det skaber tryghed for børnene at se og være i de fysiske rammer, de skal videre til, samt at møde de lærere og pædagoger, de skal omgås ved skolestart. De kommende skolebørn samles i storebørnsgruppen 2 formiddage ugentligt, hvor der laves skoleforberedende aktiviteter og de får mulighed for at skabe relationer på tværs af børnehavegrupperne.

Børnecitater/Tegn:

"Jeg glæder mig til at komme i skole" (sagt i skolegruppen ved snak om skolestart)

"Jeg har været nede at spise på Syd" (En af børnehavegrupperne)

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Hvad:

I Børneunivers Nord inddrages forældre, forældrebestyrelsen og lokalsamfund som aktive medspillere, med et fælles ansvar, dette for at bidrage med og kombinere viden og ressourcer. Formålet er at skabe kvalitet og sammenhænge i de forskellige arenaer, som børnene befinder sig i.

Det pædagogiske personale er ansvarlige for at inddrage såvel børnenes, forældrenes og samarbejdspartnernes perspektiver, i relevante sammenhænge, når pædagogiske aktiviteter planlægges.

Hvordan:

Fælles for Trin 1, 2 og 3 i Udsigten er, at vi har en personalerepræsentant med på Forældrebestyrelsesmøder, hvor der informeres om, hvad der foregår med og for børnene i Udsigten og forældrerepræsentanter har mulighed for at spørge ind, samt at komme med forslag til ændringer eller andre tiltag, der kan ske i dagligdagen.

Eksempelvis resulterede samarbejdet i et forældremøde, hvor forældrene gik på deres barns gruppe med de personaler der tilhører gruppen. Der blev informeret, stillet og besvaret spørgsmål, inspireret og der kom ny ideer til, så forældrene nu inddrages tydeligere i en mere genkendelig hverdag for deres børn.

Vi inddrager forældregruppen i Udsigtens hverdag på forskellige måder og mærker et stort engagement i forældregruppen både til arrangementer, men også i vores forældreråd, der bl.a. har arrangeret leg i hallen en lørdag, højtlesning ved lokal forfatter og et forårsarrangement.

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) bruger vi ofte nærområdet omkring Udsigten - vi går ture til andre institutioner som skoler, børnehaver og Teknisk skole. Vi besøger også forskellige steder med dyr, eksempelvis heste og grise, for at støtte op om de emner og aktiviteter vi har.

Børnecitater/tegn:

“Gurli Gris – nej ingen gummistøvler!”

Børnene kender området, de kan selv benævne de legepladser, vi plejer at besøge og derved opnå medbestemmelse, i forhold til hvor vi skal gå hen på tur.

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) laver vi ture ud af huset flere gange årligt. Vi har bl.a. besøgt, Sønderballe lejrskole, Elmegården, Haderslev domkirke, Haderslev museum og biblioteket. Vi benytter os meget af nærområdets udearealer og legepladser.

Vores skolegruppe benytter fra september-juni Favrdalskolens SFO to gange om ugen, med henblik på at lette overgangen fra børnehaven til SFO og skole.

Børnecitater/Tegn:

” Det her er en pige-ko! “

“ Vandet er koldt “

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal indtages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Hvad:

I Børneunivers Nord har vi fokus på det sammenhængende miljø som består af alle tre elementer. Vi tillægger normer, kultur, kreativitet, det musiske samt værdier som værende af betydning

for det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø. Via det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø dannes habitus, som barnet møder verden med. Via relationer med andre skaber barnet en opfattelse af verden. Barnets erfaringsdannelse foregår i dette spændingsfelt. Derfor er det vigtigt at barnet møder et varieret og bredspektret perspektiv på verden. Perspektiverne præger også barnets opfattelse af egne potentialer.

Det pædagogiske personale skal have fokus på sine egne normer, værdier og forforståelser, således dette ikke bliver en endegyldig sandhed. Barnet har krav på at blive præsenteret for mangfoldige perspektiver og en nuanceret tilgang til omverdenen. Barnet inspireres til selv at lege, omforme og eksperimentere med de udtryk, han/hun møder.

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) skaber vi i det fysiske børnemiljø plads til fysisk aktivitet og stille lege/fordybelse, ved at lave legezoner, eksempelvis læsehjørne, hoppeområde, zoner til at kunne fordybe sig i en rolleleg. Personalet fordeler sig i de enkelte legezoner for at være deltagende og understøttende i børnenes leg.

I forhold til det psykiske børnemiljø har vi fokus på, at vi møder hinanden med respekt og at der er plads til forskellighed. Vi arbejder med materialet Fri for mobberi, hvor vi snakker om følelser, ser på ansigtsudtryk og snakker om, hvordan man er en god ven.

Det æstetiske børnemiljø bærer især præg af, at børnenes egne værker og udsmykning udstilles på gruppen og i montren i fællesrummet. Dette giver ofte anledning til samtale om temaet og en følelse af samhørighed.

Børnecitater/Tegn:

"Se mor, her hænger min ko"

"Baby græder" (Siger en af de ældste vuggestuebørn om en af de yngste)

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) skaber vi, i det fysiske børnemiljø, rum til de fysiske lege og de mere stille lege. Dette gør vi både ved, at lave rum i rummene (med flytbare reoler og rumdelere), ved at have fokus på fordelingen af aktiviteter og ved indretningen af grupperummene – vi har f.eks. både et puderum og en læsekrog.

I forhold til det psykiske børnemiljø arbejder de voksne ud fra et ICDP- mindset, så vi tilstræber samspil, der er præget af glæde, gensidig respekt og anerkendelse. Endvidere arbejdes der med Fri for mobberi-materialet. Vi arbejder bl.a. med følelser, ansigtsudtryk og hvordan man er en god kammerat.

I det æstetiske er udsmykningen præget af aktuelle billeder i rammer og børnenes egne kreative værker rundt om i institutionen.

Børnecitater/Tegn:

"Må vi komme i puderummet"

"Han er ikke en god kammerat, når han siger sådan til mig"

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) har vi hele tiden fokus på at møde hvert enkelt barn ud fra de forudsætninger barnet har og inden for nærmeste udviklingszone. I vuggestuen forstørrer vi det enkelte barn, for eksempel i en samling, herved oplever barnet at være i fokus og derved udvikles gåpåmod, tillid til sig selv og til sin omverden.

Vi har meget fokus på selvhjulpenhed, og børnene får selv lov til alt det, vi vurderer de kan og vi udfordrer dem i forhold til nærmeste udviklingszone – f.eks. i forhold til at spise selv og ved af- og påklædning.

Børnecitater/Tegn:

"Mig er dygtig"

"Hjælp mig"

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) deler vi børnene op i mindre grupper, når det er muligt, for at gøre plads til at se, høre og forstå det enkelte barn.

Vi inddrager børnene i små arbejdsopgaver, som at hjælpe med at dække rullebord, tage af bordet og hjælpe hinanden i garderoben, for at sætte fokus på, at vi alle hjælper hinanden i Udsigten. Generelt har vi meget fokus på selvhjulpenhed, og vi bruger gerne tiden i garderoben og hjælper og guider, hvis der er behov for dette.

Vi øver bl.a. turtagning når vi skal spise frokost og hente madpakker, håndsoprækning til samling og i køen på badeværelset.

Børnecitater/Tegn:

"Må jeg dække rullebord i dag"

"Skal jeg tage stolene ned"

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) har vi hele tiden fokus på det enkelte barns sociale udvikling.

Vi er rollemodeller, og ved bl.a. at sætte ord på følelser styrkes empatien. På Trin 1 og 2 bruger vi eksempelvis ”Fri for mobberi” materialet til at understøtte dette.

Ved de daglige samlinger synger vi velkommen- og navnesange. Dette gøres for at skabe en inkluderende fællesskabsfølelse.

Vi tilbyder legetøj og legezoner, der inviterer til leg, hvor man bruger det sammen. Vi befinder os tæt på børnene med henblik på guidning og hjælp til at skabe legefællesskaber.

Børnecitater og tegn:

Et barn trøster et andet barn, der er ked af det, ved at lægge hånden på dets ryg og kigge omsorgsfuldt på det.

”Hvad hedder du?”

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) er der mulighed for at deltage i fællesskabet hele dagen, enten gennem fri leg, eller de aktiviteter vi tilbyder i løbet af dagen. Vi medarbejdere er deltagende, og har fokus på at alle børn trives og indgår i et fællesskab med andre. Det pædagogiske personale guider og vejleder børnene i deres sociale handlemuligheder i fællesskabet.

I det pædagogiske læringsmiljø understøttes deltagelse ved at invitere børnene med i fælles aktiviteter som spil, læsning og kreative værksteder. Der får de mulighed for indflydelse og lærer

at give plads til andre. En gang om ugen er vi på tur f.eks. til skoven eller på virksomhedsbesøg - børnene har på demokratisk vis indflydelse på, hvor vi skal hen.

Børnecitater/Tegn:

"Kan vi lave perler i eftermiddag"

"Vil du være med i vores leg?"

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) bruger vi talesproget i samtaler, vi sætter ord på handling, vi har samlinger med fokus på sprog (udvidelse af ordforråd og sprogforståelse), og sproget anvendes naturligt i rutinesituationer, aktiviteter, lege, på gåtur m.m. Vi synger ofte til samlinger og har både sangkort og en sangkuffert, som børnene kan hjælpe med at vælge sange ud fra.

Vi har fokus på anvendelse af kropssprog og mimik, fagter og babytegn til understøttelse af talesproget og sprogudviklingen samt til styrkelse af sprogforståelsen. Bl.a. via teater og mimelege.

I læseleg anvendes ugens historie med børn i mindre grupper - dette er dialogisk læsning. Her anvendes ofte rekvisitter, som understøtter historien og der er større mulighed for mere taletid til det enkelte barn.

Børnecitater/Tegn:

”Se, jeg har også fået nye støvler ligesom Kaj” (Ugens historie: Kaj har nye støvler)

”Muh” (et barn sidder ved bordet og tramper med en legetøjsko)

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) er vi meget opmærksomme på at sprogets betydning er afgørende for barnets sociale udvikling og generelle trivsel.

Vi læser for børnene både i små samt i store grupper. Vi arbejder med dialogisk læsning, sanglege, rim og ræmser, eventyrkufferter, leger med sproget og er i tæt dialog med det enkelte barn hver dag.

Sproget er noget vi bruger hele tiden, i alle hverdagsrutiner samt i alle relationer.

Vi er i tæt dialog med forældre om den store fælles opgave vi har. Derudover laver vi sprogvurderinger ved 3 og 5 år, samt hvis nødvendigt ved 4 og 6. Dette for at hjælpe barnet i dets nærmeste udviklingszone for sproget.

Børnecitater/Tegn:

"Min far arbejder sammen med Allan og Bjørn – og ved du hvad? Bjørn er faktisk ikke et dyr"

"Det regner, det regner og jeg får ikke fregner"

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Hvordan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) er vi opmærksomme på at skabe rum i rummet, vi opdeler børnene i mindre grupper og grupperummet i legezoner, så der er plads til henholdsvis bevægelse og fordybelse.

Vi bruger også uderummet - både legepladsen og nærområdet, hvor børnene bruger kroppen i forskelligt terræn, og de forskellige sanser er i spil.

Vi lader børnene udforske, eksperimentere og sanse med deres kroppe ved for eksempel, at lade dem spise selv med fingrene, gå/kravle med bare tæer i græsset, lege med vand, kravle op i højstolen/på skamlen, hoppe i sofaen, hoppe i vandpytter, rutsje på skrænterne, tilbyde baby-massage, m.m.

Vi har fokus på selvhjulpenhed, herved oplever barnet at mestre noget med kroppen.

Børnecitater/Tegn:

Et barn hopper, tager så et af de andre børn i hånden, og det andet barn hopper med.

Et barn er i garderoben og kommer pludselig gående med en af de andre børns gummistøvler på – barnet har selv taget dem på.

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) bruger vi kroppen i vekslende aktiviteter hele dagen igennem. Vi har en fantastisk legeplads, hvor alle sanserne kan slippes fri og mange former for

bevægelse er mulige i form af bl.a., cykler, snurre-karruseller, sandkasse, mudderkøkken, trampoliner, gynger og rutsjebane.

Når vi holder samling, kan det bl.a. være motoriske aktiviteter, mindfulness, yoga, musik eller sanglege. Vi som personale er engageret og går forrest i at vise glæde ved bevægelse og kropslig udfoldelse, så vi motiverer børnene bedst muligt.

Til frokost må børnene selv vælge i hvilken rækkefølge de vil spise deres madpakke, her italesætter vi i fællesskab at kroppen også har brug for rugbrød med pålæg til at kunne lege, ligesom en bil skal have benzin.

Børnecitater/Tegn:

“Rugbrød giver store muskler”

“Skal vi se, hvem der kan gynges højest”

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Howdan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) bruger vi uderummet stort set hver dag. Børnene får mulighed for at opleve årstidernes skifte, vejrets forskellighed, dyr og planter og de kan undersøge samt erfare, hvad de kan bruge naturen til.

Eksempelvis erfarer børnene at et tørt hul i græsplænen en sommerdag, kan blive til en vandpyt en efterårsdag, og fryse til is om vinteren, så man kan ”gå på vandet”.

Vi arbejder med matematisk opmærksomhed. For eksempel tager vi papkasser frem i forskellige størrelser, så spørger vi børnene, om de kan sætte sig i kasserne og de prøver det af. Børnenes tilgang kan være forskellig, nogle prøver fysisk at sætte sig i alle kasserne og erfarer derved at de kun kan være i de store. Andre sætter sig i de store og siger derefter at de ikke kan være i de andre, da de er for små.

Børnecitater/tegn:

”Vand kold, mig gå. Av’! glat – bum!”.

Pædagogen: ”Prøv at sætte dig op i kassen”. *Barnet:* ”Neej, mig for stor!”.

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) er vi udenfor på vores legeplads hver dag, samt jævnligt på ture ude af huset. Vi italesætter tegn på årstidernes skiften f.eks. anemonernes

komme eller at bladene falder af træerne. Vi undersøger naturen sammen med børnene - kigger efter forskellige træer og blomster, samt finder insekter og små dyr. Vi har mikroskoper, som vi kobler til en iPad, her kan børnene se nærmere på det fundne, samt tage billeder. Vi slår det også op i plante- eller dyreleksikon eller søger efter det på nettet.

Vi laver små forsøg med børnene, hvor vi eksperimenterer med f.eks. vand/is, flyde/synke, sæbe og frugtfarve. Vi inspirerer børnene og giver dem ideer til at starte forsøget og lader så børnene afprøve det, samt udvikle på forsøget, hvis de får lyst til at prøve nye ting.

Børnecitater/Tegn:

"Se vi har fundet en bille. Kan du ikke hente bogen så vi kan se hvad den hedder"

"Det er vildt koldt i dag, jeg tror, det er ved at være vinter"

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Howdan:

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) gør vi meget ud af at fejre højtider og traditioner. Vi laver kreative ting, bager, læser bøger osv., som passer til højtiderne. Til fødselsdage pynter vi gruppen op med balloner og flag. Fødselsdagsbarnet får en gave og vi synger en fødselsdagssang.

I løbet af året bliver barnet introduceret til forskellige materialer, såsom fjer, modellervoks og papir. Vi er rollemodeller for børnene og guider dem (ved at gå foran) og viser dem, hvordan forskellige materialer bruges. De får også lov til selv at eksperimentere og være undersøgende.

Vi synger og laver sanglege. Vi spiller på forskellige instrumenter og bevæger os hertil. Andre gange klæder vi os ud og leger rollelege.

Børnecitater/tegn:

”Tillykke med fødselsdagen”

”Mig en prinsesse”.

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) har vi fokus på, at børn i dag vokser op i en global verden, hvor de møder forskellige kulturelle værdier. I vores kulturelle læringsmiljø stifter børnene bekendtskab med danske værdier, traditioner og kultur men også med forskellige andre kulturer og deres traditioner. På Trin 3 sætter vi fokus på dette ved at give børnene kendskab til

og deltage i aktiviteter omkring danske højtider såsom jul og påske. Desuden har vi jævnligt kulturuger, hvor vi f.eks. kan have fokus på arabiske traditioner, mad og dans.

Vi har fokus på, at børnene får kendskab til og mulighed for at anvende forskellige materialer og udtryksformer til at udtrykke sig kreativt og fantasifuldt f.eks. ved sang, teater, maling, ler og modellervoks.

Storebørnsgruppen er hvert år medvirkende til at skrive deres eget teaterstykke og opfører det for børn og forældre til deres afslutningsfest.

Børnecitater/Tegn:

"Hvordan siger man undskyld på arabisk" (Hørt i den arabiske temauge)

"Jeg vil være en prinsesse i teaterstykket"

Evalueringsskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringsskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Hvad:

I Børneunivers Nord har vi fokus på en systematisk meningsfuld reflekteret evalueringsskultur. Dette for at skabe de bedste læringsmiljøer for børnenes trivsel, udvikling, læring og dannelse. Evaluering er at undersøge, justere, kvalificere og reflektere over pædagogisk praksis. Formålet med evalueringen er at justere pædagogikken, så lege- og læringsmiljøet bliver bedre i dag, end det var i går, dette til fordel for børnenes udviklingsmuligheder.

I Børneunivers Nord arbejder vi med flere former for evaluering – hverdagevalueringen, feedbackkultur og læring fra fokuserede nedslag. Vores udgangspunkt er Persille Schwartz` model, ”Hvad er evalueringsskultur og hvornår er evalueringen god nok”.

Der benyttes en vekselvirkning af kvalitative og kvantitative data, når vi evaluerer. Derved sikrer vi kvalitet i børnenes lege- og læringsmiljøer.

Det pædagogiske personale skal understøtte børnenes perspektiver og demokratiske stemmer, som inddrages i evalueringen. Børnenes perspektiver skal justere og kvalificere handlinger således, at evalueringerne danner grundlag for trivsel, dannelse, udvikling og læring.

For at blive klogere på egne handlinger, fordrer det en selvkritisk tilgang til egen pædagogisk praksis.

Hvordan:

I Udsigten laver vi flere gange i løbet af året fokuserede nedslag i forhold til at evaluere dele af vores Styrkede pædagogiske læreplan, hvor vi sammen på Personalemøder vælger et tema, vi fordyber os i over en periode, og dernæst evaluerer vi sammen.

Desuden evalueres alle temauger, der bliver lavet på grupperne, så vi hele tiden kigger på vores praksis og tager det bedste med og evt. justerer os til fremtidige temauger.

På Trin 1 og 2 (Vuggestuegrupperne i Udsigten) er vi i dagligdagens evaluerende praksis særligt opmærksomme på tegn og udtalelser fra børnene om aktiviteterne og temaarbejdet - det kunne være genkendelsens glæde, når Jens Hansens bondegård kommer frem som rekvisit til en sang.

Vi reflekterer, tilpasser, evaluerer og udvikler løbende i personalegruppen på baggrund af egne oplevelser og fortælling af observationer til hinanden. Vi evaluerer løbende via evalueringsredskaber på vores teammøder. Vi evaluerer målene i forhold til både børn og personale.

Vi lytter til og inddrager forældrenes udsagn om, hvad deres børn er optaget af derhjemme. Vi opfordrer til at forældrene arbejder med hjemmefra i forhold til de ting, vi sætter fokus på, og støtter op om barnets læring og udvikling og er opmærksomme på barnets tegn herpå.

Børnecitater/Tegn:

I et tema om kroppen skulle forældrene også være særligt gode til at tale om og benævne kropsdele hjemme, f.eks. under bleskift og til badetid. Vi fulgte op herpå, med opmærksomhed på tegn og udtalelser fra børn og forældre. Vi hørte/så ofte til samlinger, bleskift og i lege at børnene havde udviklet sig og fået læring under projektet.

En pige reder håret på en anden pige, mens hun synger "Kartofler op i håret, kartofler op i håret, sludder, pludder, mudder".

På Trin 3 (Børnehavegrupperne i Udsigten) evaluerer og udvikler vi løbende vores praksis. Vi er hele dagen opmærksomme på børnenes kropssprog, reaktioner, opmærksomhed og perspektiver, som vi bruger til at justere vores praksis ud fra. Det gør vi ved at tilpasse eller ændre f.eks. en igangsat aktivitet, hvis vi ser at børnenes opmærksomhed daler.

Personalet imellem evaluerer vi i hverdagen ved at fortælle hinanden vores observationer af både børn og personale, og reflekterer derudfra så vi i fællesskab udvikler vores pædagogiske praksis. Vi evaluerer også på vores teammøder.

Personalet spørger løbende ind til børnenes tanker om både samlinger, ture ud af huset, aktiviteter og leg. Vi tager børnenes udtalelser med når vi evaluerer temaer - små som store.

Børnecitater/Tegn:

"Jeg gider ikke laver påskeæg, jeg vil heller have dinosauræg" (Vi tilpassede og lavede dinosauræg)

Pædagogen har planlagt dagens aktivitet, men da børnene var helt optaget af Frost-filmen ændrede pædagogen det til, at de lavede en stor Olaf (figur fra "Frost").